ה איש של תשל"א יכול היה להיות דמות מדינית. כל הנסיבות התאימו לכך.

לפי תורת האסטרולוגים, קורים מאורעות חשובים כאשר כוכבים שונים נמצאים במצב מסויים, ויוצרים ביחד מערך מתאים. אולם גם לפי תורתם, אין שעות־הכוכבים יוצרות את המאורעות כשלעצמם. דרוש האדם, המבין את שעת־הכושר, כדי לנצל את השעה.

אנשים גשמיים יותר אינם מאמינים בגרמי־שמיים, אלא בגורמים מדיניים. גם אלה יוצרים, לפעמים, מצבים מיוחדים, תוך שילוב כוחות שונים למערך מתאים.

המדינאי הגדול הוא האיש המכין את מהותו של מערך כן־חלוף זה, ומנצלו להשגת יעדו.

כזה היה דויד בן־גוריון בתש"ח, כאשר הבין שיש להכריז על הקמת מדינת ישראל בשעה ששתי מעצמות העולם דאז — ארצות־הברית וברית־המועצות — תומכות בעצמאות ישראל, כל אחת בגלל האינטרסים שלה. הוא היה איש התקופה.

בתשל"א נוצר מערך דומה למען השלום. מזה זמן רב לא נמצאו כל הכוכבים בשמיים המדיניים במצב כה מתאים.

מצריים עייפה מן המלחמה ומן ההסתבכות הכל־ערבית. מי שחשש שמותו של גמאל עבד־אל־נאצר, איש־השנה של תשט"ז, שנפטר בימים האחרונים של תש"ל, יקבור את סיכויי השלום — טעה. בחסות יורשו, אנוואר אל־סאדאת, קם במצריים מישטר פחות יומרני, יותר מעשי. גבר הרצון לעסוק בבעיות מצריים עצמה, לזנוח שאיפות כל־ערביות.

וכך, עוד במחצית הראשונה של תשל"א, קרה המעשה ההיסטורי: נשיא מצריים, האיש החשוב ביותר בעולם הערבי, ביטא את הפסוק שאסור היה במשך דור להעבירו על דל שפתיו

גולדה בהלוויית יצחק טבנקין: ביקור הגברת הזקנה

בעולם הערבי, אחרי שחיטת הקומוניסטים בסודאן ועלייתו של דמגוג לאומני אנטי־סובייטי בלוב.

האמריקאים מצידם המשיכו במאמציהם למנוע הסתבכות עם ברית־המועצות במרחב השמי. שר־החוץ ויליאם רוג'רס סיכן את שמו ומעמדו בשליחות־שלום, במרחב, ועוזרו הנמרץ, ג'וזף סיסקו, פעל ללא ליאות להשגת הסדר, בטיילו בין קאהיר, ירושלים ווישינגטון.

סין היתה עדיין רחוקה, אך גם היא השמיעה רמזים ראשונים וזהירים על נכונות להשלים עם מציאות ישראל.

נסיגה לגבולות הקודמים, לראות בשליטת ישראל במרכית השטחים המוחזקים „ממשלת קבע".

האיש שדחף את דיין בכיוון זה היה גיסו ויריבו, שהפך בתשל"א לראש הנהלת תנועת־החרות.

בתפקיד זה, מילא עזר וייצמן את התפקיד המסורתי של הרביזיוניזם הציוני בגילגוליו השונים: לבטא בקוריקולות מדיניות אשר מפא"י ויורשיה מכצעים אותה בשקט.

הניגוד בין האופוזיציה הימנית ובין הקואליציה הממשלתית היה מלאכותי. גולדה ודיין עשו, בזהירות ולרוב בשקט, את אשר דרשו מנחם בגין ועזר וייצמן בפה מלא ובלי צורך בזהירות. וכך קרה שרק פעם אחד זכה וייצמן השנה לפירסום רבתי, וזה לא היה על רקע מדיני — כאשר הסתבך בתאונת־דרכים קטלנית.

בלי בא

כל גרמי־השמיים המדיניים היו במקומם. שעת־הכוכבים התאימה.

גולדה: תקועה במקום

א ולם שעת־הכוכבים יכולה רק להוליד הזדמנות. דרוש אדם כדי לנצל אותה למעשה יוצר.

איזו נמצא אדם כזה, היה הופך איש־השנה של תשל"א.

הוא לא נמצא. העלילה חיפשה גיבור, והוא לא נמצא.

גולדה מאיר נשארה תקועה במקום, כבולה למושגי האתמול, הלוחמת האחרונה של המלחמה הקרה — כמו צ'אנג קיי־שק בן דורה, בקצה השני של אסיה.

פעם אחת, השנה, היה נדמה כאילו זזה הגברת הזקנה. היא נתנה ראיון לטיימס של לונדון, ציירה בו מפת־שלום אפשרית. אולם כבר למחרת היום נסתבר, כי היתה זאת תגובה מבוהלת על חשש מפני אמבארגו אמריקאי. היא מיהרה להתכחש לדבריה, המשיכה לעמוד תקועה במקומה, כאילו לא קרה דבר.

שלטונה של אשה זו בגורל ישראל בתשל"א היה טרגדיה לאומית.

אדם גמיש הרבה יותר היה משה דיין. השנה שוב דאג לספק לעתונות כותרות ללא־ספור. אולם הוא היה רחוק מלהיות איש־השנה.

מעשי הזיג־זאג של דיין בתשל"א, כמו בכל שנה אחרת, הם סיפור מרתק, אך חסר חשיבות ברת־קיימא.

היה זה דיין שהמציא את הרעיון שטייל בזירה של תשל"א במשך כל השנה, כרוח־רפאים: „הסדר חלקי". הוא זרק אותו לחלל, התכחש לו מייד, החייה אותו כדי להתקבל כאיש מתון בעת ביקורו בבירת ארצות־הברית, חזר בו למחרת היום, הבטיח לסיסקו בעת ביקור רוג'רס נסיגה של 35 ק"מ, חזר בו שוב. לקראת סוף השנה השמיע נאום היסטורי בפו"ם, בו תבע לשים קץ ליזמות השלום, לצרף את השטחים הכבושים לישראל לצמיתות (מבלי לספחם רשמית), לחסל את „האופציות הפתוחות לשלום" על־ידי מעשים ישראליים חד־צדדיים.

בכך ביטא דיין בפה מלא את המדיניות הבלתי־מוצהרת של ממשלת גולדה מאיר: להרוויח זמן, לחכך בכל יוזמת־שלום שתחייב

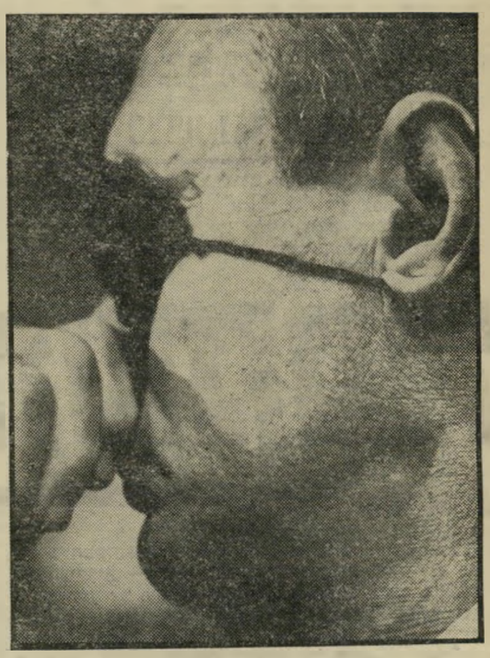

דיין מקשיב: פו"ם במקום או"ם

של ערבי: אני מוכן להכיר בקיומה של מדינת ישראל ולכרות עימה חוזה־שלום רשמי.

לא היה זה פסוק חד־פעמי. כימעט כל מעשיו של אל־סאדאת, לפני ואחרי כן, הוכיחו כי זוהי תוצאה אובייקטיבית של האקלים החדש במצריים. אמנם שילם פה ושם מס־שפתיים למושגים הקודמים, אולם הכיוון של מעשיו היה חד־משמעי. הוא בא לידי ביטוי עליון בסוף תשל"א, כאשר ביטל את השם הנאצרי של המדינה („הרפובליקה הערבית המאוחדת") והחליפו בשם שהדגיש את הייחוד המצרי („קהיליית מצריים הערבית").

הפלסטינים, מוקד הסיכסוך הישראלי־ערבי מאז ראשיתו, פנו עורף למישטר הירדני, ששחט את אחיהם בהמוניהם, וגם לתורת הפידאיון, שהוכיחו את חולשתם מול שחיטה זו. בגדה המערבית, במיזרח הירדן, במחנות הפליטים וגם ביחידות הפידאיון גברה ההכרה שיש צורך להשיג עצמאות פלסטינית, וכי הדבר ייתכן רק בהסכמת ישראל.

שעת הכוכבים

ב רית המועצות, שרבים ראו בה אויבת מושבעת של ישראל, גילתה נטייה גוברת להינתק מהרפתקות בינלאומיות יקרות וחסרות־תכלית. במשך כל תשל"א עשתה מאמצים זהירים לשינוי יחסיה עם ישראל. שגריריה נפגשו עם דיפלומאטים ישראליים, סוכן סובייטי נשלח לקיום מגעים בישראל, משלחת ישראלית הוזמנה לברית־המועצות, ובאחד מימי השנה אף נפוצה בעולם השמועה שגולדה מאיר עצמה נפגשה עם נציגים סובייטיים בלאפלנד.

באותה שעה התרופפו העמדות הסובייטיות

רבין: האמלם בעל־כורחו

ה תקרב יותר לדמות איש־השנה אויבו של וייצמן מזה ארבע שנים, חברו־לנשק לשעבר, שהוא סיפוס הפוך ממנו כימעט בכל המובנים — יצחק רבין.

השגריר בוושינגטון נצטייר על הבד של תשל"א כאדם בעל קווים טראגיים. הוא ראה את המציאות טוב יותר ממנהיגי המיבצר הישראלי המנותק, שהפך לאי פסיכולוגי. **הוא ראה את תנועת הכוכבים המדיניים בשמיים, הבין את משמעות השעה, המטיר על הממשלה אזהרות והערכות מפוכחות. הן נדחו הצידה.**

הצבר המצפוני, בעל האישיות המסוגרת והדיבור האיטי, עורר נגדו כימעט את כל הכוחות של המימסד בישראל. גולדה מאיר, שטיפחה אותו, סירבה למלא את התחייבותה ולצרפו לממשלתה. אבא אבן השלים עימו רק בקושי. הימין התנפל עליו כעל תבוסתן.

לשוא פנה רבין ישר אל דעת־הקהל הישראלית, הזהיר כי הקו הנוכחי יוביל למלחמה, שבה לא תחוש ארצות־הברית לעזרת ישראל, אפילו תתערב בה ברית־המועצות. כשגריר, היה כוח־השפעתו מוגבל. ללא בסיס מדיני משלו, לא יכול היה להילחם על דיעותיו.

רבין מצא את עצמו במצבו של נביא אשר נבואותיו טרם התגשמו.

בהשמיעו את נבואותיו בשוק, נתקל באדישותו של המון, שחי בהווה ואינו מבין את צפונות העתיד. בשנה שבה שבתה האש בחזית, שבה לא התפתחו לחצים מדיניים קיצוניים, ושבה היה נדמה כי הכל יכול להימשך כך לנצח — הוא היה איש שלא בעיתו.

מבחינה מדינית וצבאית, היתה תשל"א גן־עדן של טיפשים. הסיכויים בוחבזו, הסכנות היו חבויות בחיקו של העתיד.

הפסקת־האש הטביעה את חותמה על חיי המדינה. היא יצרה את המאורעות האמיתיים של תשל"א.